

Reményik-évforduló.

Reményik Sándor halálának évfordulója sok adalékkal gyarapította a tavaly elhunyt erdélyi költő emlékét és portréját. A Király-utca és Minorita-utca sarkán levő KORDA-házon emléktábla jelöli Reményik Sándor születésének helyét. Az emléktábla két lényeges mozzanatot örökít meg. Először: a Reményik név mellett hirdeti hogy a költő VÉGVÁRI is volt. Erre valóban szükség van, mert Reményik képe csak a Végvári-vonásokkal teljesedik ki. Valami különös kettősség ez, amely jellemző a rejtve befelé vérző Költő és a kifelé néha oly harcoss Lázongó életformájára. A humanista Reményik különválasztotta önmagában a Végvári misszióját. Többször megszállotta a „Végvári elhallgat“ hangulata, amikor úgy érezte, hogy „a röghöz visszatér, mint földmives“ vagy pedig „vad tusák közül immáron Istenéhez menekül“, — de az erupciók újra és mindig áttörték a felszín simaságát. Ezért rögzíthette meg az emléktábla immár állandó epikus jelzőként, hogy *a nemzet költője* volt. (Az emléktáblának van egy nagy stílusalansága: kiemelkedik a síma falból és egy beljebbfekvő sík felület architektúráját megbontja).

Mikor Reményik első verskötetete, a *Fagyöngyök* 1918 tavaszán megjelent — már a címében is jelezve különleges „botanikai“ jellegét —, senki sem gondolta volna róla, hogy hamarosan a nemzet költője lesz. JANCsó Elemér, aki nemrég egy füzetben összeállította a Reményik-irodalmat, 1920 előttől semmi adatot nem közöl. Pedig a TOMPA Mihályhoz hasonlítható költőről már *A Hét* 1918 július 21-i száma közölt egy kritikát, amelynek szövege ma is aktuális, amint JAROSI Andor mondotta a szomorú évforduló alkalmából tartott előadásában. „Reményik Sándor lírája — írta 1918-ban *A Hét* névtelen kritikusa — értelmi líra, eszmék, reflexiók hullámozása egy félreeső, csöndes öbölben, egy tépelődő, szinte a világgal meghasonlott lélek inkább finomkodó, mint elementáris megnyilatkozása. Nem az érzelmek kohója olvasztja ki a versét, hanem az ész hideg kavicsai köré izzadja a gyöngyöt. A Tér, az Idő, a Művészet, Pompéji, VAJDA János szelleme, hit, tudás, erő, gonosz és jó, a forma, mely uralkodik az anyagon: — ime az ő racionális témái, melyek távol vetik őt modern líránktól, de ezekbe a keresett, külső élményekbe tud beleérezni halk

remegéseket, láttat velük mélységeket és ilyenkor a szavak csengő színezüstje, melyet áhit, valóban bőven ömlik ajkairól. Kozmikus fantáziája és végtelen-vágya kihunyó és születő világok felé, filozófiai alapból fakad. Saját bevallása szerint nehezen ácsolja a sorokat... "Ez nyilván a végváriság-nélküli Reményiket jellemzi. Ez a Reményik éppen a *Hét*-ben jutott először verseivel budapesti szóhoz.

JÁROSI Andor szabadegyetemi előadását valósággal emlék-ünnepéllé avatta a közönség áhitata és a szónok templomi inspirációja, mellyel Reményik költői szálaait egy búskomor életről lekipásztori pszichológusként kifejtette. Az elnöklő professzor üdvözlés helyett Reményik Sándornak *Az én lelkipásztorom* című versét olvasta fel, amelyben a költő azzal ünnepelte JÁROSI Andort, hogy ő tanította meg templomba menekülni, Evangéliumot olvasni:

Jöttek ragyogó s zordon vértzetben,
Jöttek óriás prédikátorok.
És ostoroztak és égbe ragadtak, —
Csak ezt a szócskát: „én bűnös vagyok“
Nem birták velem úgy értetni meg,
Ahogy te tetted...

Igen megszívlelendő dolgokat lehetett tanulni JÁROSI Andor előadásából. Mindenekelőtt azt, hogy a kettőslelkű költőnek hazája is kettős volt: Dobsina és Kolozsvár. Apja Dobsináról származott, anyja szepesi német, nagynénje alig tud magyarul és német fordításban olvassa a Reményik-verseket, de megjegyzi: magyarul szebbek! Persze, hogy szebbek, hiszen sejtelmes, félig értett, tehát költői nyelven vannak írva... A szentistváni Magyarország misztériuma ez: a felvidéki ősök leszármazottja, aki visszajár Dobsinára és a *transzilvanizmus* apostola lesz. Idegen ajkú, de magyarszívű anyának hősi szavú fia. HELTAI Gáspár, a költő ZRINYI, PETŐFI: mintha a kevertfajuk érzelmesebb magyarok lennének, mert övék a magyarrá-levés élménye, a titokzatos átlényegülés gyönyörűsége.

Külön probléma Reményik világnézete is, amely — mint JÁROSI rámutatott — mindig a végső kérdések megoldását kereste. Ezért tudtak érvényesülni lelki fejlődésben a legellentétebb hatások. VAJDA János pesszimizmusát a hívő lélek templomba-járásával egyesíti. Az egyetemen a pozitivista, anyagelvű jogbölcész, SOMLÓ Bódog tanítványa, de BÓHM Károly idealizmusa és MÁRKI Sándor lelkes historizmusa is leköti, hogy aztán megtalálja az utat a magasságok felé

Garázda Péter: Reményik-évforduló.

mutató, misztikus PROHÁSZKÁ-hoz, akivel a luteránus költő benső kollokviumokat tart... IMRE Sándor figyelő szeme a gyermekkortól a Végvári-versekig kíséri. Orvosaival költői levelezést folytat. Fortissimókból és elcsöndesülésből épül fel az ő finom lelki konstrukciója. „Fáklyafutó“, aki „begubózva“ él. Elnémult harangokat hallgat és maga is harangszó. Az elsüllyedt Erdély mélyről feltörő harangzugásában az ő lelkének csengettyűje szól a legfájóbban.

(Kolozsvár.)

Garázda Péter.